

Termékeny félreértés, ukrainai vakbélműtét, bedőlt JAK - Áfra Jánossal beszélgettünk

Tóth Tamás - 2019-07-11 13:52:25

[Áfra János](#) költő, a [KULTer.hu](#) alapító főszerkesztője és az [Alföld folyóirat](#) szerkesztője, a debreceni irodalmi élet fontos alakja. Nem rég Ukrajnába utazott egy irodalmi fesztiválra, majd [arról írt](#) a Facebook-oldalán, hogy vakbélműtétet hajtottak végre rajta Kijevben. Erről is beszélgettünk vele a költő debreceni lakásán.

Ilyen veszélyesek Ukrajnában az irodalmi fesztiválok?

Inkább én vagyok szerencsétlen. (nevet) A [Europe Island](#) irodalmi fesztiválon voltam [Vinnicjában](#), részt vettem egy kerekasztalbeszélgetésen a rendszerváltás körül született cseh, lengyel és ukrán fiatal szerzők társaságában. A harmincadik évforduló apropóján a posztszovjet léthelyzetről beszélgettünk, a részben közös traumákról és a sokakat elfogó nosztalgiáról, illetve persze arról is, a fiatalok mit élnek meg ma, milyen fontos ügyekért harcolnak, milyen nehézségekbe ütköznek. A másik program egy felolvasás volt, ahol **Olexandr Wesselényi** fordításában ukránul, tőlem pedig magyarul hangzott el néhány szövegem. Volt, aki azt mondta, brutális a magyar nyelv hangzása, miközben mi lágyabbnak érezzük, mint az ukránt. Mondjuk erre a hatásra a komoly hangosítás és az is rásegíthetett, hogy meglehetősen apokaliptikus hangulatú verset olvastam fel [Forgotten Dreams](#) súlyos zenéjére.

A rosszullét Kijevben jött, miután végigjártuk a Dnyeper partját **Pavlo Korobchuk** helyi költővel, a szállásra visszaérve. Lefeküdtem, és váratlanul elkezdett fájni a hasam, aztán hányás-hasmenés bevégezhetetlenül. Reggel utaztam volna haza repülővel, de végül mentő vitt kórházba.

Áfra János fotó: Tóth Tamás

Roszbabb a helyzet, mint Magyarországon?

Itthon is nagy problémák vannak az egészségügyben, de ott még a műtőben is rozsdás bútorok voltak, a fal omladozott, a műtőasztal kartámlája háromszor csuklott le. Valószínűleg vidéken még

rosszabb a helyzet. Egyébként ez más világ lehet, mint Kárpátalja. Nem érezni, hogy utálnák a magyarokat, aligha sokan vannak tisztában azzal, hogy nyugatabbra kisebbségként milyen nagy a szerepük. Az oroszokat viszont rühellik, egy fiatal aktivista lány például azt mondta egy kötetlen beszélgetés közben, hogy ő oroszokat akar ölni.

Mennyire reflektál az irodalmi élet az oroszokkal szembeni háborús konfliktusra?

Az ukrán irodalomba nem láttam bele mélyen – egyébként sem állunk jól fordítások terén –, de az átjött, hogy foglalkoztatja őket a téma. A kijevei [Szent Mihály-székesegyháznál](#) hosszú falon sorjázta az elmúlt években odaveszett katonák arcképei. Javarástól fiatalabb emberek. A huszonkét éves önkéntes fiú, aki Vynicában kalauzolt, három évig volt katona, és ölnie kellett. A várost járva felhívta a figyelmem, hogy szemben az oroszokkal, az ukrán emlékezetpolitika nem a felejtésre és a tagadásra játszik, legalább emléket állítanak az áldozatoknak.

Nem csak külföldre jár rendszeresen, hanem Magyarországon több, párhuzamosan futó projektben is benne van. Szegedi-Varga Zsuzsannával például éppen egy művészkönyven dolgozik. Tud már konkrétumokról beszámolni?

Szegedi-Varga Zsuzsanna Amerikában élő képzőművész, aki hazajár Magyarországra. Debrecenben találkoztunk, mikor a [Modemben](#) dolgozott. Kialakult egy kölcsönös érdeklődés egymás dolgai iránt. Ez adta az alapot az együttműködéshez. Kisebb-nagyobb megszakításokkal haladunk tavaly év vége óta, oldalról oldalra születik az anyag PDF-ben. A terv az, hogy év végére végzünk. A kép-szöveg viszony elég változatosan alakul, túlmutat az illusztráció és az [ekphraszisz](#) lehetőségein. A munkacím *Termékeny félreértés*. Egy nyelvi váltás is bejátszik, hiszen alkotótársam a szövegek jó részét átülteti angolra.

fotó: Tóth Tamás

A [Hajdúböszörményi Írótábor \(HÍR\)](#) július 16-án kezdődik. Amikor a legtöbben meghallják az írótábor szót, még mindig elsősorban Tokajra gondolnak. Miért különleges a hajdúböszörményi esemény, mi a célja és kik látogatják?

[Papp-Für János](#) barátom indította el, és az általa vezetett [Kertész László Irodalmi Kör](#) szervezésében valósul meg a tábor, ez lesz a nyolcadik, eddig minden évben ott voltam szemináriumvezetőként. Nagyon sok fiatal vesz részt évről évre. Eleinte javarészt általános iskola végén járó és középiskolás diákok voltak, ma már sok az egyetemista és az idősebb is. Elsősorban a költészeti és prózai műhelyekről szól a dolog, előbbieket idén [Babiczy Tibor](#), [Deres Kornélia](#), [Kemény István](#), [Magolcsay Nagy Gábor](#) és én, utóbbiakat Berta Zsolt, [Sopotnik Zoltán](#) és [Vörös István](#) tartják. Az lutri, hogy ki kihez kerül, így mindig egyedi csoportdinamika alakul ki. A lényeg, hogy ismerjék meg a kortárs irodalmat, a folyóiratkultúrát, kapjanak visszajelzést a saját szövegeikre, és persze írjanak újakat, kamatoztatva a tanultakat.

Lehet azt mondani, hogy az írótábor a legfontosabb esemény a Hajdú-Bihar megyei fiatal írók-költők számára? Egyáltalán hogyan látja a megyei tehetséggondozás helyzetét?

A legfontosabb esemény, igen, de persze nem biztos, hogy a legfontosabb minden itteni fiatalnak, sokan megfordulnak más táborokban is, a debreceni irodalmi közeg szintén elég változatos. A HÍR-re

pedig a megyén kívülről, sőt határon túlról is sokan érkeznek.

Korábban az irodalmi tehetséggondozás a LÉK és a DEIK miatt elsősorban az egyetem területén működött. Mostanában mintha ez kikerülne az egyetem falain túlra. Hogyan látja ezt a helyzetet?

Ez összefüggésben van a HÍR-rel is. A tábor rendszeres vendégei közül sokakban megszületett az igény, hogy év közben programokra járjanak. Amikor a Modemben dolgoztam, ezért is indíthattam el a Versműhelyt, amihez sok középiskolás és egyetemista csatlakozott. Több mint másfél éve vannak alkalmak a Zöld kilincsből, a szövegeket felolvassák és konstruktív kritikával segítik egymást a tagok. Mára kialakult egy önszerveződő mag, de az alkalmakon bárki részt vehet. A régi önmagamra gondolva nem látom azt az érettséget, tájékozottságot és felkészültséget, amit most 16-20 éves fiatalokon és a verseiken érzek. Tehetségesek. Ettől persze feltehetően nem mindegyikük fog írni később, de lesznek, akik a pályán maradnak.

fotó: Tóth Tamás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyébe rendszeresen jár iskolákba és falusi könyvtárakba irodalmi programokat tartani. Mekkora kihívás a leszakadó térségekben a kortárs irodalommal megismertetni az ott élőket?

Ezeknek az eseményeknek a [Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár](#) a szervezője, általában 7-8. osztályosokhoz megyek. Sokszor már az is meglepő és érdekes nekik, hogy valaki ma irodalommal foglalkozik. Persze nem mindennapi munkában kell részt vennem, hanem negyvenöt percen keresztül fenntartani a figyelmüket, és ez így nem összemérhető egy magyartanár helyzetével. Elég könnyen megy. Ebben a korban a szerelem kérdései már érdekesebbek, és tudunk beszélgetni komolyabb dolgokról is kapcsolódó szövegek apropóján, amelyek valamiképpen megérintik őket, az ő személyes valóságukkal is párbeszédbe lépnek.

A KULTer.hu alapító-főszerkesztőjeként és az Alföld folyóirat szerkesztőjeként hogyan látja ezeknek a médiumoknak a kulturális térben betöltött szerepét?

Az Alföldet mai napig a vezető magyar irodalmi lapok egyikeként tartják számon. Akár a tudományos részét, a kritikai rovatot, akár a szépirodalmat nézzük, nagyon erős szerzőgárdával dolgozhatunk. Fontos ugyanakkor, hogy a fiatalok irányába is nyit és képes megújulni a lap. A KULTer.hu egy napi frissülésszerű oldal, amely a vizuális és a populáris kultúrára is szeretne odafigyelni, például most, a

fesztiválidőszakban előtérbe kerülnek a tudósítások. Ez tipikusan olyasmi, ami egy havilapban nem kaphat teret, az online lapok pedig nem igazán alkalmasak terjedelmes tanulmányok közlésére. Mindkét felület a minőségi szelekció elvén működik, de más súlypontokkal, a debreceni értékek közül pedig azt tudják előtérbe helyezni, ami a szerkesztők megítélése szerint megállja a helyét országos közönség előtt.

Énekes András Előd, a [PusztHang](#) főszerkesztője a [Debrecinernek adott interjújában](#) nem rég azt fejtegette, hogy a városban van valami, ami negatívan befolyásolja a kultúrát. Egyetért ezzel?

Kérdés, hogy mit értünk a város alatt. Az éppen aktuális hatalmat? A kulturális szcénát? Vagy egy mentalitásról beszélünk, amely a civisséghez kapcsolódik? Nehezen körvonalazható. Tapasztaltam én is sokféle attitűdöt, viszonyulást. Ha valahol gátló tényezőkkel szembesültem, igyekeztem más irányba fordulni. Ez nem egy determinált állapot. Felelősségünk van a kitörési pontok megtalálásában, a mentalitás alakításában. Vannak remek alulról jövő kezdeményezések, mint amilyen a [DebreSlam](#), a [DESZínház](#) vagy a [Malter](#), és a város által fenntartott intézmények vagy épp a Nagyerdei Víztorony megint mást vállalnak. Szerencsére az utóbbi időben egyre inkább érvényesül az egymásra figyelés elve is, sok az együttműködésalapú projekt.

fotó: Tóth Tamás

A gátaktól való elfordulás jelentheti azt is, hogy az irodalom- és kultúraszervezői munka során időnként kompromisszumokat kell kötnie a hatalommal?

Szerencsére nem tapasztaltam olyat szerkesztőként vagy szerzőként, hogy kompromisszumot kellene kötni a hatalommal. A Debreceni Egyetemen dolgozom, nagy szabadságtérrel abban, amit csinálok. A KULter.hu jelenleg egyébként sem kap anyagi támogatást a várostól, és a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) sem szól bele a tartalomba, legfeljebb ha nem tetszik nekik valami, megtehetik, hogy legközelebb nem támogatják. Mindig vannak aránytalanságok, de mi idén több pénzt kaptunk, mint korábban, s ezt a kitartó munka eredményének érezzük. A politikában nem szívesen vállalnék aktív szerepet, bizonyos ügyek mellett viszont fontosnak érzem kiállni, ilyen most a klímakrízis kezelésének kérdése, amelynek a reflexiója valószínűleg az egész életemet végigkíséri majd. Ha valahol ez problémát jelentene, inkább lemondanék a pozícióról. Az irodalmi szintért tekintve pedig

most nem lehet szó nélkül hagyni a [József Attila Kör \(JAK\)](#) bedőlését. A szervezet kezdettől felvállalt egyfajta aktivizmust, ami megbocsáthatatlan bűnnek bizonyult. Ha kapott is volna mentőövet, éppen e vállalt szerepköre miatt nem fogadhatta el – sokak szerint. Ez a kérdés egyébként a tagságot is megosztotta. Sok minden van, amit jobban át kellett volna gondolni, de az összeomlás lényegében a támogatások módszeres csökkentésére vezethető vissza.